

MALARSTWO ŚWIATOWE WORLD PAINTING

Canaletto (Bernardo Bellotto)

BOSZ art

Wydawca / Published by
Wydawnictwo BoSz
BoSz Szymanik i wspólnicy spółka jawna
ul. Przemysłowa 14
38-600 Lesko
tel. +48 13 469 90 00
biuro@bosz.com.pl

MALARSTWO ŚWIATOWE WORLD PAINTING

Canaletto (Bernardo Bellotto)

BOSZ art

Wenecjanin **Bernardo Bellotto** (1722–1780), zwany Canaletto, uczył się u swojego stryja Giovanniego Antonia Canala, od którego przejął przydomek. Wzorem mistrza Canaletto malował przede wszystkim misternie modelowane światłocieniem weduty – z precyzyjnie rejestrowanymi detalami architektonicznymi, z bezbłędnie odtwarzanymi proporcjami i doskonałą perspektywą, czemu sprzyjało korzystanie z przyrządu optycznego *camera obscura* oraz ze szkieł powiększających w rysunkach przygotowawczych. Canaletto wkomponowywał w weduty sceny rodzajowe z otaczającego go świata – z dokładnie rejestrowanymi detalami strojów, końskich rzędów czy bogato dekorowanych powozów. Nie umknęło jego uwadze również ubóstwo warstw najuboższych.

We wczesnym okresie kariery malarskiej działał we Włoszech, przede wszystkim w rodzinnej Wenecji, gdzie malował zarówno architekturę, Canal Grande, jak i morze. To ono inspirowało go do misternych eksperymentów z zestawianiem błękitów wody i nieba, wyraźnych w kompozycji *Wenecja: górny bieg Canal Grande z widokiem na Santa Croce* z około 1738 roku. W Wenecji Canaletto zaczął także tworzyć nastrojowe, wręcz poetyckie pejzaże nierealne, senne, zwane kaprysami (*capricci*), jak *Kaprysy z motywami Laguny Weneckiej*. We Włoszech malował również w Padwie, Weronie, Turynie i w Rzymie, gdzie zrealizował dwadzieścia płócien, wśród nich *Architektoniczne kaprysy z rzymskim Kapitolem* i *Architektoniczne kaprysy z Łukiem Tytusa*.

W latach 1747–1758 protektorem Canaletta został August III Sas, dla którego pracował w Dreźnie, malując tamtejszą architekturę, znakomicie prezentowaną przez obraz *Drezno widziane z prawego brzegu Łaby poniżej mostu Augusta* (1748). Malował również w Saksonii, poza Dreznem, a w latach 1753–1754 także w Pirnie: *Rynek w Pirnie* i *Widok Pirny w Saksonii*.

W latach 1758–1760 realizował zamówienia Marii Teresy w Wiedniu – panoramiczne widoki rezydencji w Hof nad Morawą oraz pałacu Schönbrunn w Wiedniu, ukazanego w otoczeniu ogromnego parku. W 1761 roku przebywał na dworze elektorskim w Monachium, gdzie malował widoki miasta (na przykład *Widok Monachium*). Następnie powrócił do Drezna i w latach 1761–1767 pracował między innymi na stanowisku nauczyciela perspektywy w Akademii Sztuk Pięknych, co sam określał „artystycznym upokorzeniem".

W 1767 roku Canaletto planował podróż na dwór Katarzyny II w Sankt Petersburgu. Po drodze zatrzymał się jednak w Warszawie, w towarzystwie żony Marii Elisabetty Pizzorno i syna Lorenza, by rozpocząć pracę w służbie Stanisława Augusta. W 1768 roku otrzymał tytuł malarza królewskiego, uznanego za najwybitniejszego w środowisku artystycznym skupionym wokół króla. Zyskał wówczas większą swobodę w samodzielnej pracy nad wedutami, gdyż król zwykle nie ingerował w treści przedstawień, uznając krajobrazy za mniej godny uwagi rodzaj malarstwa. Najpierw więc dekorował Zamek Ujazdowski,

następnie otrzymał zlecenie na cykl obrazów przeznaczonych do Sali Prospektowej Zamku Królewskiego, obecnie zwanej Salą Canaletta. Zamówienie zrealizował w latach 1770–1777 – do dziś zachowały się dwadzieścia cztery płótna. Były to widoki Warszawy, ilustrujące nie tylko zabudowę miasta, ale i jego życie uliczne, między innymi Krakowskie Przedmieście, ulicę Miodową i ulicę Długą, kościoły karmelitów i wizytek, reformatów, sakramentek i brygidek, Plac Żelaznej Bramy, Pałac Mniszchów i Pałac Błękitny.

Canaletto wykreślał wyrazistą perspektywę, rejestrował najdrobniejsze detale architektoniczne, zauważał nawet braki cegieł na murach czy zacieki. Niekiedy, w celu zwiększenia zamierzonego efektu artystycznego, modyfikował fragmenty architektury, wzbogacając ją na przykład o rzeźby na attyce. Istotniejsza była jednak dbałość o wierność najdrobniejszych szczegółów, którą docenili architekci przy rekonstrukcji budynków zniszczonych podczas drugiej wojny światowej. Równocześnie włączał w miejską architekturę namalowane z zacięciem realisty życie codzienne miasta, zmiany warty, lekcje konnej jazdy, wytworne karoce i konnych, a także warszawskich mieszczan. Jednym z bardziej interesujących obrazów jest *Widok Warszawy od strony Pragi* z około 1770–1772 roku, w którym pierwszy plan tworzy sztafaż: towarzyszący malującemu artyście tłum, król, królewskie powozy zaprzężone w sześć koni, wojskowi jeźdźcy, a także wiejskie chaty, po drugiej stronie Wisły rozciąga się zaś bogata panorama Warszawy. Z kolei *Ulica Miodowa* epatuje mistrzowskim w swoim realizmie odtworzeniem wspaniałej architektury, bogatych karet i zaprzęgów konnych, a także tłumu mieszczan, Żydów, handlarzy. Malarz zauważył nawet wyłaniającego się zza muru człowieka, który z zainteresowaniem obserwuje życie ulicy.

Z polecenia króla Canaletto namalował dwa obrazy historyczne: w 1776 roku powstała *Elekcja Stanisława Augusta*, a w 1779 roku – *Wjazd Jerzego Ossolińskiego do Rzymu w 1633 roku*. Odwoływały się one do konkretnych wydarzeń – zniknął zatem temat architektury na korzyść szlacheckiego tłumu uczestniczącego w politycznym wydarzeniu.

Canaletto malował nie tylko weduty, ale także krajobrazy podmiejskie. Są one zanurzone w soczystej zieleni drzew z wielkich założeń parkowych, jak *Widok łąk wilanowskich* z 1775 roku czy *Pałac w Wilanowie* z 1776 roku, wśród których na drugim planie wyłaniają się fragmenty architektury pałacowej.

Warszawskie obrazy Canaletta w porównaniu z widokami innych miast (Wiednia, Monachium, Drezna, Wenecji) zdają się nasycone intensywniejszym kolorem. Kontrasty czerwono-brunatnych dachów i głębszego błękitu nieba są silniejsze. Rysunek i barwna plama się równoważą, a kontrast światła i cienia często wyznacza ostra krawędź.

Stefania Krzysztofowicz-Kozakowska – historyk sztuki, autorka między innymi książek: *Sztuka II RP, Sztuka w czasach PRL, Sztuka od roku 1989, Grzeszna cyganeria, Grzeszni dekadenci, Józef Chełmoński, Tadeusz Makowski.*

Widok na Canal Grande z Palazzo Foscari i Palazzo Moro Lin
View of Grand Canal with the Palazzi Foscari and Moro Lin
1730
olej na płótnie / oil on canvas
101 × 162 cm

Plac św. Marka w Wenecji
Piazza San Marco, Venice
ok. 1740 / ca. 1740
olej na płótnie / oil on canvas
136,2 × 232,5 cm

Wejście do Arsenału w Wenecji
The Entrance to the Arsenal, Venice
ok. 1740 / ca. 1740
olej na płótnie / oil on canvas
101,6 × 132,1 cm

Campo SS. Giovanni e Paolo w Wenecji
The Campo di SS. Giovanni e Paolo, Venice
1743–1747

olej na płótnie / oil on canvas
70,8 × 111 cm

Pałac Nymphenburg w Monachium
Nymphenburg Palace, Munich
ok. 1761 / ca. 1761
olej na płótnie / oil on canvas
68,4 × 119,8 cm

Widok Pirny z twierdzą Sonnenstein
View of Pirna with the Fortress of Sonnenstein
ok. 1760 / ca. 1760
olej na płótnie / oil on canvas
49,3 × 79,5 cm

Widok Monachium
View of Munich
ok. 1761 / ca. 1761
olej na płótnie / oil on canvas
69,2 × 119,8 cm

Rynek w Pirnie
The Marketplace at Pirna
ok. 1764 / ca. 1764
olej na płótnie / oil on canvas
48,3 × 79,7 cm

Vaprio d'Adda
Vaprio d'Adda
1744
olej na płótnie / oil on canvas
64,1 × 99,7 cm

Widok łąk wilanowskich
View of Wilanów Meadows
1775
olej na płótnie / oil on canvas
173 × 246 cm

Pałac w Wilanowie od ogrodu
Wilanów Palace Seen from the Gardens
ok. 1776 / ca. 1776
olej na płótnie / oil on canvas
84 × 108 cm

Bernardo Bellotto, zwany Canalettem, był jednym z najwybitniejszych malarzy wedut XVIII wieku. Z niezwykłą precyzją przedstawiał architekturę, perspektywę oraz codzienne życie miast, tworząc dzieła o wyjątkowej wartości artystycznej i dokumentacyjnej. Największą sławę przyniosły mu widoki Warszawy powstałe na dworze króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Dzięki dbałości o najdrobniejsze detale obrazy Canaletta stały się bezcennym źródłem wiedzy o wyglądzie stolicy i odegrały istotną rolę w procesie odbudowy miasta po II wojnie światowej. Twórczość Canaletta łączy mistrzowski realizm i doskonałe wyczucie perspektywy z niezwykłą umiejętnością oddania atmosfery przedstawianych miejsc. Jego obrazy należą do najcenniejszych świadectw osiemnastowiecznej Europy.

Bernardo Bellotto, known as Canaletto, was one of the most outstanding veduta painters of the 18th century. With utmost precision, he depicted the architecture, perspective and everyday life of cities, creating masterpieces of exceptional artistic and documentary value. He became most famous for his views of Warsaw painted at the court of Stanisław August Poniatowski. Thanks to the attention to the tiniest details, Canaletto's paintings became an invaluable source of information on the appearance of the capital and played a vital role in its reconstruction after World War II. Canaletto's art combines masterful realism and an outstanding sense of perspective with the amazing ability to reflect the atmosphere of the places depicted. His paintings are among the most precious testimonies of the 18th-century Europe.